

ΙΣΤΟΡΙΑ ΒΑΘΜΙΔΑ

«Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Προγράμματα Σπουδών
και το εκπαιδευτικό υλικό Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»

MIS: 5035543

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ;

- Με τον όρο Ιστορία εννοούμε οτιδήποτε έχει συμβεί στο παρελθόν.
- Η Ιστορία όμως ως επιστήμη είναι η μελέτη του παρελθόντος η οποία γίνεται πάντοτε με τη διαμεσολάβηση του ιστορικού. Στόχος της Ιστορίας ως επιστήμης είναι η γνώση, η κατανόηση και η ερμηνεία των γεγονότων που έχουν λάβει χώρα στο παρελθόν και των καταστάσεων που έχουν διαμορφωθεί στο παρελθόν.

Το εύρος των θεμάτων που μελετά η Ιστορία:

- πολιτική οργάνωση και πολιτική ζωή,
- διπλωματία και διακρατικές σχέσεις,
- κοινωνική διαστρωμάτωση και κοινωνικές ομάδες,
- οργάνωση της παραγωγής και της εργασίας,
- ιδεολογίες, θρησκευτικές πεποιθήσεις και συλλογικές ταυτότητες.

Αντίστοιχα, μπορεί, για παράδειγμα, να γίνει λόγος για:

- πολιτική ιστορία
- στρατιωτική ιστορία
- διπλωματική ιστορία
- οικονομική ιστορία
- κοινωνική ιστορία
- διανοητική ιστορία
- ιστορία των νοοτροπιών
- ιστορία των θρησκειών.

- Η ιστορία γράφεται από τους ιστορικούς με αφετηρία τις πηγές.
- Ο ιστορικός προσπαθεί να ανασυνθέσει το παρελθόν εξετάζοντας τις ιστορικές πηγές.
- Κάθε είδους κατάλοιπο του παρελθόντος, από το οποίο μπορεί να προκύψει πληροφόρηση ή γνώση για το παρελθόν, είναι δυνατόν να λειτουργήσει ως ιστορική πηγή.

Ως ιστορικές πηγές αξιοποιούνται:

- Κειμενικά κατάλοιπα του παρελθόντος, όπως:
 - Έργα λογοτεχνίας, ιστοριογραφίας, φιλοσοφίας, ρητορικής.
 - Κείμενα σε λίθο (επιγραφές), σε πάπυρο, σε περγαμηνή.
 - Δημόσια και ιδιωτικά έγγραφα σε αρχεία.
 - Άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά.

Ως ιστορικές πηγές επίσης αξιοποιούνται:

- Έργα τέχνης.
- Αντικείμενα καθημερινής χρήσης.
- Δημόσια και ιδιωτικά κτήρια (οικίες, ναοί, θέατρα, στάδια κλπ).
- Οπτικοακουστικές μαρτυρίες.
(φωτογραφίες, ταινίες, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, ιστοσελίδες).

Γίνεται συχνά λόγος για «πρωτογενείς» και «δευτερογενείς» πηγές.

Οι πρωτογενείς πηγές είναι δημιουργήματα της ιστορικής περιόδου που μελετάμε (δημόσια και ιδιωτικά έγγραφα, νόμοι, συνθήκες, συμβόλαια, προικοσύμφωνα, διαθήκες, μνημεία, έργα τέχνης, υλικά αντικείμενα κλπ).

Οι δευτερογενείς πηγές είναι τα έργα μεταγενέστερων μελετητών του παρελθόντος (βιβλιογραφία).

Οι πηγές μπορεί επίσης να διακριθούν σε άμεσες και έμμεσες.

- Οι άμεσες πηγές δημιουργήθηκαν για την κάλυψη συγκεκριμένων πρακτικών αναγκών, έχουν χρηστική αξία και συγκεκριμένη λειτουργικότητα (νόμοι, συνθήκες, δημόσια και ιδιωτικά έγγραφα, πρακτικά συνεδριάσεων, επιγραφές, πάπυροι, νομίσματα, επιστολές, σφραγίδες, μνημεία, υλικά αντικείμενα).
- Οι έμμεσες πηγές είναι γραπτά κείμενα που αποσκοπούσαν να μεταδώσουν την εικόνα που ο συντάκτης τους είχε για την εποχή του (η σύγχρονη προς τα γεγονότα ιστοριογραφία, οι χρονογραφίες, τα απομνημονεύματα, έργα λογοτεχνίας, κλπ).

- Ο ιστορικός θέτει ερωτήματα στις πηγές του και αναζητά απαντήσεις, λαμβάνοντας υπόψη και «συνομιλώντας» με την προγενέστερη βιβλιογραφία για το θέμα του.
- Υποβάλλει σε κριτικό έλεγχο τις πηγές και δεν γράφει ιστορία απλώς στο επίπεδο της οπτικής των συγχρόνων, των δημιουργών δηλαδή των πηγών.
- Το περιεχόμενο των ερωτημάτων συνδέεται με συγκεκριμένες επιλογές του ιστορικού να αξιοποιήσει θεωρητικά μοντέλα, πολλές φορές προερχόμενα από άλλες κοινωνικές επιστήμες, στην έρευνά του.

- Τα θεωρητικά μοντέλα είναι χρήσιμα καθώς διατυπώνουν μια γενική αντίληψη για το πώς λειτουργούν όψεις του κοινωνικού και ιστορικού γίγνεσθαι.
- Βασίζονται βέβαια σε αφαιρέσεις, γενικεύσεις και ενίοτε απλουστεύσεις της ιστορικής πραγματικότητας.
- Η επιτυχία τους κρίνεται από τον βαθμό κατά τον οποίο επιτρέπουν τη γόνιμη, αποτελεσματική και πειστική αξιοποίηση των ιστορικών πηγών.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η ιστορία ως επιστήμη:

Καθιστά δυνατή τη συγκρότηση της συλλογικής μνήμης, ταυτότητας και κληρονομιάς λαών και κοινωνιών.

Συμβάλλει στην κατανόηση του παρόντος και στην ανάληψη δράσης και συμμετοχής στο σύγχρονο γίνεσθαι (Φ. Μπροντέλ: «θα χρειαζόταν να κινητοποιήσουμε όλη την ιστορία για να κατανοήσουμε το παρόν»).

Λόγω της μεθόδου της (θέση ερωτημάτων), συμβάλλει στη συγκρότηση αυτόνομων και δημοκρατικών πολιτών, με δυνατότητα αναστοχασμού και κριτικής και με επίγνωση της σχετικότητας και όχι της απολυτότητας των πραγμάτων.

Αποτελεί μια μορφή λογοδοσίας της κοινωνίας προς τον εαυτό της (Π. Βιλλάρ: «δεν φαίνεται τι είναι αυτό που θα μπορούσε να υποκαταστήσει την ιστορία ως ένα σύστημα ανάλυσης του κοινωνικού και του ανθρώπινου. Η ιστορία είναι αληθινά θεμελιακή»).